

Egoism är att sköta sig själv

Jag kan omöjligt lämna Danne Nordlings replik på mitt inlägg i Svensk Tidskrift 3/90 obesvarad, för den gör det fullkomligt klart att han inte har den ringaste aning om vad han talar om; ändå yttrar han sig som om han sutte inne med expertkompetens och kunde "klargöra".

Till att börja med ville han "klargöra" att "Ayn Rand inte förordade egoism i den betydelse ordet har i allmänt språkbruk". Men det var precis vad hon gjorde. I det allmänna språkbruket står termen "egoism" för sådant som "sköta sig själv", "se om sitt eget hus", "var och en är sig själv närmast" etc; kort sagt: *att ta tillvara sina egna intressen*. Och det var exakt det Ayn Rand sade att vi skulle göra.

Å andra sidan har termen "egoism" i det allmänna språkbruket också en mängd pejorativa konnotationer: den är "rå, hänsynslös, kallhamrad, cynisk, inskränkt, kortsiktig", etc *ad nauseam*. Ayn Rand avvisade dessa pejorativa konnotationer; men är detta en fråga om skiljaktigt "språkbruk"? Nej, det är fråga om en skiljaktig moralisk värdering. Anser man att det är *ont* att ta tillvara sina egna intressen, då talar man illa om egoismen; anser man att det är *gott*, då talar man väl om den.

För det andra vill Nordling "klargöra" att Ayn Rand inte förespråkade egoism "på andras bekostnad". Sant; men skälet är att hon inte ansåg att det finns något sådant som olösliga intressekonflikter mellan människor, så länge de följer sitt förnuft; därför uppstår inte heller "bekostnadsproblemet" förrän man överger förnuftet.

Om man tror att "den enes bröd är den andres död", och att detta faktum är metafysiskt snarare än människotillverkat

(rotat i tingens natur snarare än i mänskligt oförstånd), ja då blir allt man företar sig "på någons bekostnad", valet mellan att "äta eller ätas", och egoism är i så fall varken bättre eller sämre än altruism. Lyckligtvis är hela denna föreställning falsk.

För det tredje vill Nordling "klargöra" att Ayn Rand inte förespråkade egoism "på det gemensamma bästas bekostnad". Men Ayn Rand hävdade bestämt att "det gemensamma bästa" är en term utan reell mening, en ljudräcka utan annan innebörd än en mystisk, ett ogiltigt begrepp av samma slag som "Gud" eller "tomtar och troll". Man kan förstås inte göra något "på bekostnad av" något som inte finns; men detta är heller inte mycket att göra en "klargörande" poäng av.

För det fjärde vill Nordling "klargöra" att Ayn Rand motsatte sig föreställningen att "altruism skulle vara en allt uppoffrande plikt". Men altruismen saknar varje grund i förnuftet och verkligheten och kan därför inte *vara* annat än ett övernaturligt påbud och en mystisk "plikt". Och det var faktiskt *altruismen* Ayn Rand motsatte sig, inte Danne Nordlings egendomliga "föreställning" om den.

Frågan om "oginhet" är för övrigt ett stickspår: att likställa "oginhet" med egoism och "frikostighet" med altruism är blott och bart ett knep som altruister använder sig av för att sockra sitt budskap.

Ingen av de punkter jag tagit upp här hör till objektivismens mera "esoteriska" läror (om uttrycket tillåts); jag kan presentera dem klart och tydligt, huvudsakligen därför att jag kan läsa innantill. Så frågan är varför Danne Nordling inte kan göra detsamma? Det är ju ändå inte förbjudet att läsa en text och sedan inte hålla med

om vad som står i den; så varför i stället låtsas som om texten utsäger något helt annat än vad som faktiskt står i den?

Detta är en företeelse som jag har förundrat mig över i årtionden: somliga människor tycks inte kunna läsa den text de har framför sig; vad de läser är i stället sina egna slumpmässiga associationer inför texten.

Ännu mer förbryllande är detta: somliga gör hackmat av en meningsmotståndares text för att kunna ta avstånd från den. Detta är i varje fall begripligt, om än inte alltid ursäktlig. Men Nordling försöker tydligen göra hackmat av Ayn Rand för att kunna hålla med henne. Vad är vitsen med det?

(Han vill också gärna ge henne en farbroderlig klapp på axeln: "om du bara varit lika smart som jag, skulle du nog formulerat dig annorlunda". Men sådana axelklappar får allt komma från Aristoteles för att vara intressanta.)

Nordling menar att meningsmotsätt-

ningen oss emellan grundar sig på "olika uppfattningar om vad egoism egentligen är" (min kursivering). Min uppfattning låter sig mycket lätt sammanfattas: egoism är "omsorg om ens egna intressen, bottande i insikten att ens eget liv är ett självändamål". Nordlings uppfattning tycks vara att egoism kan vara vilken som helst av femtioelva olika saker; att den i själva verket är som det bekanta molnet i *Hamlet*: först en kamel, sedan en vessla, till sist en valfisk. Men detta är mer än en oenighet om egoismens natur; det är en oenighet om det mänskliga språkets och allmänbegreppens natur. Har våra ord överhuvudtaget någon bestämd betydelse – eller skifta de ideligen innebörd, som molnen skiftar form? Har våra begrepp några referenter i verkligheten – eller är de bara nycker och påfund och hugskott?

Den ena av dessa båda uppfattningar leder till meningsfull kommunikation mellan människor.

Den andra leder till struntprat.

DANNE NORDLING:

Egoism är mer än ofarligt egenintresse

Per-Olof Samuelsson replikerade ursprungligen på min artikel "Anti-egoismens två dimensioner" i SvT 6/89. I den visade jag att det som i vanligt språkbruk betecknas som altruism, solidaritet, oegennyttja, osjälviskhet etc (anti-egoism) i själva verket består av två skilda egenskaper. Den ena kallade jag *genuin*

altruism som jag definierar som en vilja att gynna andra (genom att avstå från egna fördelar) utan att tjäna på det själv – inte ens på lång sikt. Den andra kallade jag *rationell solidaritet* som jag definierar som en vilja att gynna andra etc för att genom "samarbete" också tjäna på det själv.